

Saksframlegg

Ark.:

Lnr.: 7716/22

Arkivsaksnr.: 22/951-1

Saksbehandler: Rannveig Mogren

KOMMUNALE MIDLER TIL LANDBRUKET I GAUSDAL 2022

Vedlegg:

Andre saksdokumenter (ikke utsendt): Notat til og protokoll fra formannskapet 04.05.2022

SAMMENDRAG:

Formannskapet vedtok i møtet 04.05.22 å be om en sak til behandling i kommunestyret vedrørende mulighet for kommunale midler til landbruket 2022. Bestillingen inkluderte to alternativer; en søknadsbasert tilskuddsordning for utgifter til mineralgjødsel, og en generell støtteordning.

SAKSOPPLYSNINGER:

Bakgrunn

Etter bestilling fra ordfører ble det lagt fram et drøftingsnotat fra kommunedirektøren om et eventuelt kommunalt gjødseltilskudd til formannskapsmøtet 04.05.22. Følgende vedtak ble gjort av formannskapet:

«Kommunedirektøren bes legge fram sak i kommunestyret 19. mai 2022 med følgende fra formannskapet: støtteordning med 2 alternative innretninger utredes: det som ligger i notatet og en mer generell støtteordning. Saken sees også i lys av statens tilbud i forbindelse med landbruksforhandlingene.»

Gausdal er en stor jordbrukskommune med tyngde i mjølkeproduksjonen, og jordbruket står nå i en utfordrende situasjon med økte kostnader og uforutsigbarhet for kommende sesong. Det er store kostnadsøkninger innen flere innsatsfaktorer; strøm, mineralgjødsel, kraftfôr, byggevarer og diesel. Mineralgjødsel er en nødvendighet for å få optimale avlinger, og er den faktoren som har økt mest – tredobling av prisen per kg fra 2021-nivå. Jordbruket er en politisk styrt næring uten mulighet til å øke sine inntekter på egen hånd, til forskjell fra øvrig næringsvirksomhet.

Representanter fra jordbruksnæringa holdt en orientering for formannskapet 20.04.22 vedrørende den krevende situasjonen og bekymring for opprettholdelse av driftsenheter i

kommunen. Prisene som bonden får kompenseres ikke for økte kostnader og utgifter. Den høye kostnadsveksten kan føre til at flere må redusere driften eller i verste fall slutte med sin produksjon.

Antall foretak i Gausdal som søker produksjonstilskudd og utbetalt tilskudd:

	2010	2017	2021
Antall foretak	368	279	262
Utbetaling i kr	Mangler	70.957.835 kr	90.945.899 kr

Antall foretak fordelt på produksjoner:

Produksjon	Antall foretak
Melkeku (bare)	75 (56)
Ammeku (bare)	74 (55)
Både melkeku og ammeku	19
Total melkeku og ammeku	130
Kun øvrig storfe	10
Sau	89
Geit	11
Gris	13
Hjort	1
Produksjon av korn	11

Tabellen viser at husdyrproduksjon har størst andel av produksjonstypene i Gausdal. Drift med produksjonsdyr inkluderer langvarig avlsarbeid og konsekvensene av å måtte redusere besetnings-størrelse grunnet førmangel eller økonomi vil være store. Det er bekymring i næringa om at flere velger en løsning med redusert drift eller å slutte helt med driften. Investeringsstakten mot løsdrifts-kravet som inntreer i 2034 vil også kunne rammes hardt av uforutsigbarhet for næringa, i tillegg til å ramme rekrutteringen til jordbruket.

Tilskudd i andre kommuner

Flere kommuner i Gudbrandsdalen har fremmet politisk sak i mars/april 2022 med opprettelse av kommunalt gjødseltilskudd, for å støtte jordbruket i den krevende tiden. Tilskuddene omhandler kompensasjon for gjødselutgifter, men har ulike satser avhengig av bl.a. jordbrukets størrelse i kommunene. I tabellen nedenunder er noen av disse tatt med som eksempler:

Kommune	Tilskudds-størrelse	Sats	Finansiering
Nord-Fron	Inntil 2 mill. kr	60 kr/daa	Disposisjonsfond
Sør-Fron	Inntil 1,5 mill. kr	50 kr/daa	Disposisjonsfond
Lillehammer	Inntil 2,6 mill. kr	100 kr/daa	Disposisjonsfond
Lesja	Inntil 2 mill. kr	2 kr/kg innkjøpt mineralgjødning	Kraftfond

Det er flere kommuner i Gudbrandsdalen som har fremmet politisk sak om kommunalt gjødseltilskudd. Det er ulike innretninger, ulike satser og ulike finansieringsmåter. Noen tar forbehold om resultatet fra jordbruksoppgjøret.

VURDERING

Alternativ 1 – kommunalt gjødseltilskudd

Gjødselkostnader

Dagens priser på mineralgjødning ligger på ca. 9,5-11,5 kr/kg mot ca. 3-4,5 kr på tilsvarende tidspunkt for ett år siden. Det er prisvariasjon mellom de ulike gjødseltypene ut fra hvilket innhold det er av ulike næringsstoffer. I kornproduksjon vil et alminnelig gjødslingsbehov ligge på ca. 10 kg nitrogen per daa. Ved bruk av en av de mest vanlige gjødselblandingene vil dette utgjøre et gjødslingsbehov på ca. 50-60 kg/daa. I dag vil dette utgjøre en gjødslingskostnad på om lag 500-600 kr/daa som er en merkostnad på i størrelsesorden 350-400 kr/daa. Det presiseres at dette er for arealer hvor det ikke brukes husdyrgjødsel.

I grasproduksjon hvor det tas 2-3 avlinger vil gjødslingskostnadene øke ytterligere, selv om det normalt gjødsles noe svakere mellom 1. og 2. slått. Bruk av husdyrgjødsel vil bidra til å redusere gjødslingskostnadene.

Mulig tilskuddsordning for Gausdal

En kompensasjon for gjødselpris vil være en ordning som kan gi en tilfredsstillende grad av rettfærdig tildeling, samt at ordningen vil treffe der kostnadene er høyest, da denne har steget uforholdsmessig siste året. Forslag til vilkår om at tilskuddet gis gjennom søknadsprosess med kvittering/faktura som krav underbygger dette.

100 kr/daa vil tilsvare en tredjedel av den økte merkostnaden. Ettersom Gausdal har en stor jordbruksnæring vil totalsummen bli nærmere 5 mill. med bruk av denne satsen. Et alternativ kan være 60 kr/daa, og det vil være denne satsen kommunedirektøren vil gå for dersom en går videre med en sak om etablering av kommunalt gjødseltilskudd i Gausdal, da avgrenset for 2022.

I Gausdal kommune ble det for vekstsesongen 2021 godkjent tilskudd for drift av 49.493 daa fulldyrket og overflatedyrket mark.

Effekt av ulike tilskuddssatser:			
Sats	60 kr/daa	70 kr/daa	100 kr/daa
Maks totalbeløp	2,97 mill. kr	3,46 mill. kr	4,95 mill. kr

Anbefalte hovedpunkter i en eventuell kommunal tilskuddsordning i 2022:

- Målgruppe: foretak som driver med jordbruksproduksjon med driftssenter i Gausdal kommune.
- Et kommunalt tilskudd som vil bidra til å kompensere for økte gjødslingskostnader bør være arealbasert. Det kan tas utgangspunkt i arealer omsøkt og godkjent ifm. siste søknad om produksjonstilskudd.
- Tilskudd bør være en flat sats per daa og omfatte både eid og leid areal av fulldyrket og overflatedyrket jord.
- Det må dokumenteres kjøp av mineralgjødsel i perioden 01.08.21 – 31.07.22 (mest aktuell periode for kjøp av mineralgjødsel brukt i vekstsesongen 2022). Fakturabeløp uten mva. må utgjøre minst 3 x utregna tilskuddsbeløp ved 60 kr/daa eller 2 x utregna tilskuddsbeløp ved 100 kr/daa for å få fullt tilskudd.

Eksempel på utregning ved maksimalt beløp 60 kr/daa:

Fakturabeløp eks. mva. må utgjøre minst 3 ganger beregnet tilskuddsbeløp for at foretaket skal få maksimalt tilskudd (tilskuddsbeløp = 60 x antall daa godkjent fulldyrka/overflatedyrka). Dersom man ikke har oppnådd maksimalsatsen, kan man få en tredjedel av gjødselutgiftene dekket.

	Ant. Daa	Sats	Total	Trippel	Utgift gjødsel	Berettiget tilskudd	Kommentar
Eks. 1	150	60	9.000	27.000	35.000	9.000	Søknad med maks tilskudd
Eks. 2	150	60	9.000	27.000	15.000	5.000	Søknad med utbetalt 1/3 av gjødselutgift

- Kommunedirektøren ved landbrukskontoret utarbeider rutiner og retningslinjer for ordningen basert på intensjonene i denne saken.
- Vedtaksmyndighet tillegges kommunedirektøren ved landbrukskontoret.
- Søknadsordningen etableres etter etablert modell fra søknader om næringstilskudd.
- Søknadene behandles etter utløpt søknadsfrist.

Alternativ 2 – kommunal støtteordning

Innsatsfaktorene til landbruket har økt kraftig og disse inkluderer ikke kun mineralgjødsel, men eksempelvis også strøm, diesel, kraftfôr og byggevarer. Dersom det er ønskelig at alle gårdbrukere får en sum, som ikke er søknadsbasert, vil en sats per daa godkjent areal være en utregningsmodell som kan brukes.

I Gausdal kommune ble det for vekstsesongen 2021 godkjent tilskudd for drift av 49.493 daa fulldyrket og overflatedyrket mark.

Effekt av ulike tilskuddssatser:			
Sats	60 kr/daa	70 kr/daa	100 kr/daa
Maks totalbeløp	2,97 mill. kr	3,46 mill. kr	4,95 mill. kr

Anbefalte hovedpunkter i en eventuell kommunal støtteordning i 2022:

- Målgruppe: foretak som driver med jordbruksproduksjon med driftssenter i Gausdal kommune
- En kommunal støtteordning som vil bidra til å kompensere for økte kostnader bør være arealbasert. Det kan tas utgangspunkt i arealer omsøkt og godkjent ifm. siste søknad om produksjonstilskudd
- Støtten bør være en flat sats per daa og omfatte både eid og leid areal av fulldyrket og overflatedyrket jord
- Kommunedirektøren ved landbrukskontoret utarbeider rutiner og retningslinjer for ordningen basert på intensjonene i denne saken
- Myndighet for utførelse av ordningen tillegges kommunedirektøren ved landbrukskontoret

Vurderingsmomenter

1. Kommunen og statens rolle

Jordbruksoppjøret skjer ved årlige forhandlinger mellom Staten og to organisasjoner i jordbruket, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, som opptrer i fellesskap som forhandlingspart for jordbruket. Forhandlingene føres på grunnlag av Hovedavtalen for jordbruket. Her legges grunnlaget for jordbrukets samfunnsoppdrag gjennom matsikkerhet og beredskap. I dette ligger at det er Statens ansvar å sikre betingelser for å ivareta jordbruket i hele Norge.

Kommunen forvalter de statlige tilskuddsordningene og har ingen rolle og ikke ansvar vedrørende inntekter til jordbruket utover de sentrale forhandlingene. Kommunen kan imidlertid selv velge å støtte jordbruksnæringen i særlig krevende situasjoner. For Gausdal utgjør jordbruket en stor del av både arealbruk, næringsaktivitet og premis for andre

næringer (foredlingsindustri, reiseliv mm.). Mjølkeproduksjon på storfe er den driftsformen med størst verdiskaping og sysselsetting, og den totale sysselsettingsmultiplikatoren i jordbruket er på 2,1 (det vil si 2,1 årsverk i ringvirkning av ett årsverk i jordbruket).

For næringer i pandemi-perioden ga kommunen tilskudd som følge av statlige øremerkede midler, det vil si nasjonale krisepakker. Gausdal brukte her ikke kommunale midler, og kommunen har også det vanlige næringsfondet som alle næringer kan søke på.

2. Likebehandling/presedens inn mot andre næringsgrupper i kommunen

Jordbruket skiller seg fra øvrige næringsgrupper, ettersom det er politisk styrt fra staten. I motsetning til andre næringer kan ikke jordbruket selv øke sine priser for å justere sin inntekt til økte kostnader. I tillegg består jordbruket i Gausdal for det meste av enkeltforetak og innen mjølkeproduksjon spesielt har investeringstakten vært stor for å møte løsdriftskravet i 2034. Dette medfører stor risiko for at mange møter problemer med likviditet og å kunne håndtere løpende kostnader.

Året 2022 vil kunne kalles et kriseår for jordbruket. , da man ikke tidligere har sett tilsvarende situasjon med enorme prisstigninger på essensielle varer og tjenester, samt mangel på råvarer og bekymring for tilstrekkelige fôrmengder kommende sesong. Det vurderes derfor til å ikke være forskjellsbehandling for andre næringsgrupper, og ikke være presedensgivende for andre år.

3. Kommunal økonomi og muligheter for finansiering

Kommunene må være tilbakeholdne med å ta over statlige oppgaver og ansvar. Å gå inn i område etter område ved bruk av kommunale ressurser (saksbehandling) og økonomiske ressurser er utfordrende.

Det må tas stilling til hvordan en kommunal tilskuddsordning/støtteordning skal håndteres dersom det viser seg at jordbruksoppgjøret helt eller i vesentlig grad dekker den kostnadsøkningen som har vært innen landbruket. Det kan synes uheldig at kostnadsøkningen eventuelt blir kompensert både fra kommune og stat. Dersom kommunen begynner å gi tilskudd umiddelbart, og det viser seg at staten har kompensert for den samme kostnadsøkningen, kan grunnlaget for de kommunale midlene endres. Det er viktig at kommunen har tenkt gjennom en slik situasjon på forhånd og hvordan det skal håndteres.

For å unngå denne problemstillingen kan tilskuddsordningen/støtteordningen avventes til resultatet av jordbruksforhandlingene er klare før vedtak og utbetaling av tilskudd foretas.

Kommunedirektøren foreslår at finansieringen av et kommunalt tilskudd eller støtteordning vil være kommunens disposisjonsfond. Kommunen har ingen annen mulig finansiering per nå i en slik størrelsesorden.

Kort om årets jordbruksoppgjør

Staten har i årets jordbruksoppgjør gitt et tilbud på kr. 10,15 milliarder, - en økning av inntektsmulighetene i 2022 og 2023, og sier at det må til for å bidra til trygghet for norsk matproduksjon og selvforsyning i en situasjon med uforutsigbare markeder og sterk kostnadsvekst. En del av tiltakene som ligger i tilbudet, er ekstraordinære og av midlertidig karakter, og vil ikke kunne videreføres i en normal situasjon.

Kravet fra organisasjonene er på 11,3. Forhandlingene pågår nå, og hva som blir resultatet totalt sett og for den enkelte bonde kan en ikke si på nåværende tidspunkt.

OPPSUMMERING

Det er statens ansvar å sikre kompensasjon for økte utgifter til jordbruket. Et kommunalt tilskudd som skissert her vil gi et signal om at jordbruket verdsettes lokalt. En søknadsbasert tilskuddsordning vil treffe målgruppen og gi hjelp der behovet er størst, mens en støtteordning vil gi et beløp til alle aktive gårdbrukere i Gausdal og slik også gi hjelp til de som ikke har store utgifter innen mineralgjødsel.

Kommunedirektøren legger fram denne saken uten forslag til vedtak.

Det er en mulighet nå at kommunen ikke går inn med en støtteordning, - fordi vi nå har mer kunnskap om jordbruksoppjøret. Statens tilbud er høyere enn tidligere år.

Om kommunestyret ønsker en støtteordning i 2022 vil kommunaldirektøren skissere disse 2 alternativene.

Alternativ 1. Gjødseltilskudd.

Det gis tilskudd etter søknad på fra 60 kr/DAA. Søkeren må ha hatt utgifter (uten merverdiavgift) til gjødsel som overstiger det flate tilskuddet 3 ganger. Eventuell lavere utgift til kjøp av gjødsel medfører et forholdsmessig lavere tilskudd. Areal er ut fra godkjent søknad om produksjonstilskudd.

Den økonomiske rammen for ordningen er 2,97 mill. kr og finansieres av kommunens disposisjonsfond.

Behandling og vedtak delegeres til kommunedirektøren.

Alternativ 2. Kommunal støtteordning.

Det gis tilskudd på 60 kr/DAA. Areal er ut fra godkjent søknad om produksjonstilskudd.

Den økonomiske rammen for ordningen er 2,97 mill. kr og finansieres av kommunens disposisjonsfond.

Behandling og vedtak delegeres til kommunedirektøren.

Kommunedirektøren legger fram saken uten forslag til vedtak: